

VLAAMS PARLEMENT

Zitting 1997-1998

13 november 1997

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, VORMING EN WETENSCHAPSBELEID

Interpellatie van de heer Luk Van Nieuwenhuysen tot de heer Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie, over de niet-subsidiëring van een onderzoeksproject inzake reumatische aandoeningen van het Centrum Medische Genetica van de Universiteit Antwerpen

Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid

Donderdag 13 november 1997

VOORZITTER : De heer Gilbert Vanleenhove

– *De interpellatie wordt gehouden om 10.47 uur.*

Interpellatie van de heer Luk Van Nieuwenhuysen tot de heer Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie, over de niet-subsidiëring van een onderzoeksproject inzake reumatische aandoeningen van het Centrum Medische Genetica van de Universiteit Antwerpen

De voorzitter : Aan de orde is de interpellatie van de heer Van Nieuwenhuysen tot de heer Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie, over de niet-subsidiëring van een onderzoeksproject inzake reumatische aandoeningen van het Centrum Medische Genetica van de Universiteit Antwerpen.

De heer Van Nieuwenhuysen heeft het woord.

De heer Luk Van Nieuwenhuysen : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister-president, collega's, in 1994 trok de Vlaamse regering vijf miljard frank uit voor het biotechnologisch onderzoek. Dit zeer goede initiatief heeft onder meer geleid tot de oprichting van het Vlaams Instituut voor de Biotechnologie, het VIB. Die som werd toen verdeeld over de universiteiten. Vooral de universiteiten van Gent en Leuven werden, elk met twee miljard frank, royaal bedeed. Dit leidde uiteraard tot nogal wat ongenoegen bij de andere universiteiten.

Ook over de verdeling van de volgende 750 miljoen frank was er zeer veel onbegrip, met name vanuit Nederland. U hebt daarover veel brieven gekregen, meer bepaald over het feit dat het Centrum voor Medische Genetica van de Universiteit Antwerpen niet in aanmerking werd genomen. U

hebt toen nogal schamper op die opmerkingen uit Nederland gereageerd. In een van uw antwoorden hebt u gesteld : 'Het verheugt mij ten zeerste dat alvast de onderzoekers uit ons meest nabije buurland Nederland zo goed op de hoogte zijn van ons Vlaams wetenschapsbeleid.'

Een dergelijke zin komt volgens mij uit de mond van iemand die zich nogal gevisieerd voelt. Als balsem op de wonde voegde u er echter aan toe dat er binnen het bio-instituut nog een extra onderzoeks-enveloppe was voor onderzoeksprojecten die na een call for proposals konden worden ingediend. Daarmee werd verwezen naar de resterende 250 miljoen frank waarvoor, in tegenstelling tot de grote brok die werd verdeeld, wel degelijk projectvoorstellen moesten worden ingediend en waarbij de projectaanvragen op hun wetenschappelijke waarde zouden worden beoordeeld.

Hoe dan ook, het bewuste project van het Centrum Medische Genetica van professor Willems kreeg de steun van het IWT dat wist mee te delen dat er een beperkt aantal projecten zou worden gefinancierd zodat de uitgekeerde bedragen toch nog de moeite zouden lonen. Het Antwerpse laboratorium diende toen een project in dat de identificatie beoogt van de genen die betrokken zijn bij de verschillende vormen van reuma, een bijzonder pijnlijke ziekte die in de top vijf staat van de doodsoorzaken in ons land en die een vrij hoge economische kost veroorzaakt. Op zich zijn dit reeds voldoende redenen om dit onderzoek te stimuleren. Belangrijke Amerikaanse biotechnologische firma's spenderen trouwens grote sommen om de erfelijke factoren te vinden die aan de basis liggen van reuma. Bovendien komt dit onderzoekswerk de opsporing naar de oorzaken van andere erfelijke ziekten ten goede.

De onderzoekers denken binnen afzienbare tijd twee genen te vinden die aan de basis liggen van reuma. Dit zou een wereldprimeur zijn. Om het

Van Nieuwenhuysen

belang van dit centrum te onderstrepen, kan ik nog vermelden dat eerdere bevindingen van dit onderzoeksteam werden gepubliceerd in zeer hoog gekwalificeerde wetenschappelijke bladen als Cell, Nature Genetics en the New England Journal of Medicine. Het lag met andere woorden voor de hand dat het project zou worden gefinancierd. Het centrum kreeg van het IWT dan ook te horen dat alles in kannen en kruiken was.

In januari werd bekend dat het project inderdaad weerhouden was, maar dat er slechts vijf begunstigen waren. Aanvankelijk was het project-Willems erbij. Blijkbaar moest het toen wedijveren met een ander project dat zesde geklasseerd stond. Dit project kwam op gelijke hoogte met het project-Willems en verdrong het uiteindelijk. De professor was daarover zo verbolgen dat hij naar de pers stapte, waardoor hij ook mijn aandacht voor dit dossier kreeg.

Mijnheer de minister-president, ik stelde toen een schriftelijke vraag, waarop u antwoordde dat alle projecten aan een uitvoerige evaluatieprocedure werden onderworpen. De uiteindelijke rangorde werd aan de raad van bestuur van het VIB voorgelegd. Het resultaat was vrij eenduidig. Als dit allemaal zo is, dan begrijp ik niet waarom het VIB niet is ingegaan op het verzoek om een objectieve analyse uit te voeren van het onderzoekspotentieel van de verschillende indieners van de projecten. Men lijkt wel schrik te hebben van een objectieve vergelijking. Blijkbaar heeft men iets te verbergen.

Drie van de vijf geselecteerde laboratoria werken met meer dan honderd mensen die goed worden betaald en daardoor een negatief kosten-batenresultaat hebben. Het lijkt erop dat men de tewerkstelling heeft laten primeren boven de wetenschappelijke waarde van het project. Alvast in dit geval zou werkgelegenheid van bijkomende orde moeten zijn.

Ik vind dit eigenaardig. Het Antwerpse onderzoeksteam kan voor de voorbije jaren bogen op veertien publicaties in topvakbladen met een impactfactor groter dan twintig. Dat is vrij belangrijk. Het vijfde geklasseerde project kan zich op geen enkele toppublicatie beroemen, wat me veelbetekenend lijkt.

Ook voor het aantal citaties is het verschil opvallend. De groep-Willems krijgt meer dan 2.000 citaties, het project dat uiteindelijk in aanmerking werd genomen amper 800. Ik begrijp niet waarom

mevrouw Claus van het VIB zo hardnekkig stelt dat ze dit dossier niet wil openen, tenzij ze daar politiek toe wordt gedwongen.

Mijnheer de minister-president, u stelt dat wegens de beperkt beschikbare budgettaire ruimte er maar vijf projecten worden weerhouden. Volgens ingewijden bij het VIB blijkt dat de som van de bedragen nodig voor de zes projecten echter nog onder het totaal beschikbare bedrag ligt. Waarom heeft men dan geen zes projecten weerhouden? Het lijkt wel alsof men iemand wil pesten, meer bepaald iemand die van in het begin geen blad voor de mond heeft genomen. In dit dossier is iets niet pluis.

Het project biotechnologie-Snyders moest absoluut bij de eerste vijf worden gerangschikt, ten nadele van het reumaproject. De heer Snyders is een Vlaming die al geruime tijd in de VS, meer bepaald in Tennessee, vertoeft. Hij werkt in een onthaallaboratorium, samen met het labo van professor Van Bogaert. Dit laboratorium heeft voor de voorbije tien jaar bijna geen wetenschappelijke output in de biotechnologie. Dat betekent met andere woorden dat Snyders eigenlijk over geen volwaardig onthaallaboratorium beschikt in Vlaanderen. Dat laboratorium staat overigens ook niet gecatalogeerd als een internationaal gereputeerd excellentiecentrum, wat nochtans vereist wordt door het VIB. De bijdrage van de heer Snyders zelf aan het Vlaams biotechnologisch onderzoek zou overigens verwaarloosbaar zijn. De vraagtekens stapelen zich dan ook op.

Daar komt nog bij dat een week na de indiening door professor Willems van zijn project, het IWT hem suggereerde om als projectleider een jongere onderzoeker aan te stellen met minder internationale erkenning dan hijzelf. Hij is daarop ingegaan, en heeft een stap terug gezet. Hij heeft dokter Van Hul in zijn plaats aangesteld als projectleider. Als later dan wordt gezegd dat als verantwoording voor het wegdringen van het Centrum voor Medische Genetica wordt aangevoerd dat de internationale erkenning van de heer Snyders groter is dan die van dokter Van Hul, worden de vraagtekens pas erg groot. Het lijkt erop alsof het project van professor Willems er werd ingeluisd.

Dat de heer Snyders een grotere internationale erkenning geniet dan dokter Van Hul, strookt overigens niet met de waarheid. Dokter Snyders heeft geen doctoraat of aggregaat. Zijn project zou volgens de criteria die het VIB gewoonlijk hanteert, zelfs niet in aanmerking komen voor selectie.

Van Nieuwenhuysen

Hier is duidelijk sprake van manipulatie. Deze voortrekkerij – als ik me zo mag uitdrukken – heeft niets te maken met een objectieve beoordeling op basis van wetenschappelijke criteria, zoals dat zou moeten. Mijnheer de minister-president, ik vrees dat dit alles te maken heeft met het curriculum van professor Van Bogaert, die nogal goed geïntroduceerd schijnt te zijn in hogere kringen. Ik vrees dat dit eveneens te maken heeft met het feit dat de heer Snyder de broer is van de CVP-burgemeester van Edegem en oud-kabinetschef van de heer Dehaene, en dat de vader van de heer Snyder zeer goed bevriend is met de voorzitter van de Senaat en de oud-minister van Buitenlandse Zaken.

Ik vind dit geen toeval meer, mijnheer de minister-president. Het gaat hier duidelijk om een vrienden-dienst. Dit weegt nog altijd zwaarder dan de wetenschappelijke waarde van de aangeboden projecten, de objectieve analyse van een project en de wetenschappelijke referenties die men kan voorleggen. Dat is een ontgoochelende vaststelling, in deze tijd meer dan ooit.

Bestaat er nog altijd een kans dat de weerhouden projecten worden herzien ? Zijn de beloofde bedragen inmiddels uitbetaald ? Aanvankelijk was dit voorzien voor 1 januari van dit jaar. In juni was de uitbetaling nog altijd niet gebeurd. Vanwaar dit uitstel ? Is men tot de vaststelling gekomen dat er iets niet pluis was ? Bestaat de kans dat het aantal weerhouden projecten wordt verhoogd tot zes of eventueel meer ?

De voorzitter : Minister-president Van den Brande heeft het woord.

Minister-president Luc Van den Brande : Mijnheer de voorzitter, collega's, bij het Vlaams Instituut voor Biotechnologie loopt een projectmatig onderzoeksprogramma dat een beperkt aantal onderzoeksprojecten in de sector van de biotechnologie financiert buiten de VIB-departementen. In 1996 werd door het IWT een oproep gelanceerd om projectvoorstellen in te dienen. De selectiecriteria waren : hoogkwalitatief strategisch biotechnologisch onderzoek, wetenschappelijke waarden, innovatiegraad, haalbaarheid, valorisatiepotentieel, maatschappelijke impact, wetenschappelijk technologische expertise en een aantal andere. De parameters zijn dus duidelijk gedefinieerd.

De projectvoorstellen werden geëvalueerd door 35 deskundigen waarvan er 23 afkomstig waren uit

het buitenland. Ik sta er trouwens op dat dergelijke evaluaties worden gedaan door gemengde jury's. Aangezien we op geografisch gebied een relatief kleine regio vertegenwoordigen, is het onze plicht te vermijden wat de heer Van Nieuwenhuysen zo suggestief naar voren heeft gebracht. Elk project werd onderworpen aan twee evaluatierondes : een schriftelijke evaluatieronde en een mondeling discussieforum van experts. Aan deze discussie namen gedurende twee dagen twaalf experts deel. Alle projecten werden er in detail besproken en geëvalueerd. De experts brachten een finaal advies uit op basis van de schriftelijke evaluaties en de discussies van de forumvergadering. Bovendien was vooraf bekend dat men had gekozen voor het concept van een voldoende kritische massa bij de uitvoering van de projecten. Het was dan ook vanaf het begin duidelijk dat het aantal projecten dat via het projectmatig onderzoek van het VIB zou worden gesubsidieerd, moest worden beperkt, zo niet krijgt men verwatering.

Op basis van een oefening over de vijf geselecteerde projecten en rekening houdend met de werkingskosten die in de biotechnologie gangbaar zijn, kon worden berekend dat het budget van 265 miljoen frank net zou volstaan om vijf projecten te financieren. Ik ben reeds op een aantal van deze elementen ingegaan in mijn antwoord op uw gelijkwaardige schriftelijke vraag. Het is dan ook goed dat deze context opnieuw wordt aangegeven.

De eerste vraag luidt in hoeverre de beoordeling objectief is gebeurd. Deze vraag werd reeds eerder gesteld. De kwaliteit en de objectiviteit van de evaluatieoefening, uitgevoerd door het IWT, staan buiten kijf en zijn gebaseerd op de schriftelijke evaluatie en op de unanieme beslissing van de twaalf deskundigen die hebben deelgenomen aan het conclaaf. Het project van professor Willems werd op dezelfde plaats gerangschikt, rekening houdend met alle criteria, namelijk de verschillende schriftelijke adviezen en de discussie die tijdens het conclaaf werd gevoerd om de finale rangorde te bepalen.

Het is belangrijk te benadrukken dat bij de evaluatie van het projectmatig onderzoek, de evaluatie van het project in zijn geheel wordt beschouwd en dat het onderzoekspotentieel van de indiener, met name de bibliometrische analyse waarnaar professor Willems verwijst, slechts één element is. De vergelijking van de diverse in aanmerking genomen projecten waar professor Willems om verzoekt, is reeds gebeurd door het IWT. Dit heeft tot de rangschikking van de projecten geleid.

Van den Brande

Op basis van het advies nam de Vlaamse regering op 22 april 1997 de beslissing om de vijf best gerangschikte projecten te selecteren. Aangezien het project van professor Willems op de zesde plaats gerangschikt stond, kon het niet worden geselecteerd.

U suggereert dat de optelsom van de kosten voor de vijf geselecteerde projecten en voor het project van professor Willems lager zou liggen dan 265 miljoen frank. Dit is absoluut niet het geval. De gemiddelde kost van de geselecteerde onderzoeksprojecten belooft 53 miljoen frank. Het volledige budget van 265 miljoen frank is dan ook noodzakelijk om de vijf geselecteerde projecten te kunnen uitvoeren.

U suggereert eveneens dat de indieners van de projecten nog niet officieel op de hoogte zijn gebracht. Dit is geenszins het geval. De betrokkenen werden per brief officieel op de hoogte gebracht. De algemene directie van het VIB trad onmiddellijk na de betekening van de beslissing van de Vlaamse regering in interactie met de betrokken onderzoeksgroepen. Dit heeft reeds in een aantal groepen geleid tot de aanwerving van de eerste personeelsleden.

Tot slot beweert u dat er een belofte zou zijn gemaakt. Ik kan daarop enkel antwoorden dat volgens de normale regels die ik zojuist heb uiteengezet, professor Willems bij een volgende oproep zijn project kan indienen. Het zal dan opnieuw, volgens de geijkte methode, in alle objectiviteit worden geselecteerd op basis van de vooropgestelde criteria.

Mijnheer Van Nieuwenhuysen, ik ben blij dat u niet de minister van Wetenschap bent. De suggestieve manier waarop u uw interpellatie houdt en de manier waarop u een aantal overwegingen maakt, bevallen me niet. Ik ben niet in staat de zaken naar voren te brengen zoals u dat heeft gedaan. Ik ben geen expert in deze aangelegenheid en voel me dan ook niet geroepen om een aantal argumenten aan te brengen.

Ik vind de manier waarop u de zaken voorstelt bovendien heel bedenkelijk. Ik kan u en de voorzitter toevertrouwen dat ik zowel met betrekking tot deze oproep als alle andere oproepen noch rechtstreeks, noch onrechtstreeks tussenbeide kom. De Vlaamse regering en ikzelf baseren ons uitsluitend op objectieve voorstellen. Ik vind het dan ook

bijzonder jammer dat u een en ander in die context plaatst.

Mijn antwoord met betrekking tot de procedure is dus heel duidelijk : er is volstreekte objectiviteit en er is nooit sprake van interferentie. Dit doet helemaal geen afbreuk aan de kwaliteit en de waarde van het onderzoek van professor Willems. Ik stel me wel vragen wanneer men via de pers een aantal elementen ventileert. Ik interpreteer die elementen als elementen van ontgoocheling. Iedereen is wel eens ontgoocheld, maar ik vind het heel onwetenschappelijk dat men dat als referentiepunt neemt.

Mijnheer de voorzitter, ik herhaal dat in de grootste objectiviteit een duurzame selectie is doorgevoerd. Meer dan dertig deskundigen en 23 buitenlandse experts zijn tijdens een conclaaf van twee dagen tot dit besluit gekomen. Het overige behoort volgens mij tot de subjectieve waarneming van de interpellant.

De voorzitter : De heer Van Nieuwenhuysen heeft het woord.

De heer Luk Van Nieuwenhuysen : Mijnheer de voorzitter, ik kan minister-president Van den Brande geruststellen : ik koester geen ambitie om minister van Wetenschap te worden.

Ik herhaal mijn vraag waarom het IWT aanvaardbaar is, al is het maar op informele wijze, meedeelt dat het project van het laboratorium in kwestie bij de eerste vijf is aanvaard, terwijl nadien blijkt dat dit niet het geval is. Blijkbaar zijn er een aantal dingen gebeurd die de rangschikking hebben veranderd.

U bent ook niet ingegaan op mijn opmerking over de criteria waaraan zowel de onthaallaboratoria als de projectleiders moeten voldoen. Noch het onthaallaboratorium van de heer Van Bogaert, noch dat van de heer Snyders beantwoorden immers aan die criteria. Gelden ze misschien niet in dit geval ?

Ten slotte zou ik graag van u vernemen of het IWT al een objectieve evaluatie heeft gemaakt. Zo ja, zijn de gegevens hierover beschikbaar en kunnen we ze inkijken ?

De voorzitter : Minister-president Van den Brande heeft het woord.

Minister-president Luc Van den Brande : Ik kan enkel herhalen dat we zeven criteria hebben vermeld en dat we de politieke verantwoordelijkheid op ons nemen. Op het inhoudelijke en wetenschappelijke vlak kan ik mij echter niet in de plaats stel-

Van den Brande

len van de 35 deskundigen en 23 buitenlandse experts die op basis van heel goede en duidelijk waarneembare parameters hebben geoordeeld.

Ik ontken niet dat publicaties een belangrijk element zijn, maar ik heb nog zes andere criteria aangehaald. In de eerste ronde circuleerde er een shortlist met een tiental projecten, maar uiteindelijk heeft men volgens het criterium van de kritische massa beslist vijf projecten te selecteren, rekening houdend met de 265 miljoen frank. Een andere mogelijkheid is om veertien projecten goed te keuren, maar dan is het criterium van de kritische massa niet meer aanwezig.

Ik ben dus heel gerust over dit dossier. Ik heb de geformuleerde voorstellen exact overgenomen. Er is geen enkele interferentie geweest met betrekking tot het kenbaar maken van de vergelijkings-elementen. Ik moet wel nagaan in welke mate die gegevens al dan niet kunnen worden bekendgemaakt.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

[...]

– *De vergadering wordt gesloten om 12.10 uur.*
